

Řízení tankového technického zabezpečení v operacích

Redakčně zpracovaný a zkrácený článek generálporučíka tankových vojsk P. V. Kurevina a plukovníka doc. Ing. A. V. Syropjatova, kandidáta vojenských věd, uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja mysl“ č. 5/1983.

Řízení tankového technického zabezpečení je podle současných názorů jedním ze základních prvků řízení technického zabezpečení i řízení vojsk jako celku. Do náplně jeho funkce patří sběr, studium a analýza informací o operačně technické situaci, přijetí rozhodnutí, vydání úkolů pro technické zabezpečení a jejich doručení vojskům a podřízeným útvarům, jeho plánování a koordinování přijatých opatření se štábem, veliteli, (náčelníky) druhů vojsk, náčelníky speciálních vojsk a služeb, jakož i organizace kontroly a pomoci vojskům.

Tento druh řízení má své zvláštnosti. K jeho realizaci je třeba v průběhu operace (boje) získávat dva druhy informací od vojsk, a to

— **operační**, k přijetí odůvodněných rozhodnutí pro řízení provozu a oprav bojové techniky,

— **strategické**, k analýze příčin vzniku poškození a vyřazení tankové techniky, činnosti opravárenských a odsunových prostředků, stavu opravárenských útvarů a jejich vybavení technikou a potřebným zařízením pro zabezpečení provozu a obnovení bojeschopnosti tanků a samohybných děl.

Tankové technické zabezpečení ve druhém a zejména ve třetím období Velké vlastenecké války se realizovalo na základě rozhodnutí velitele fronty (armády) a plánu operace, úkolů vojsk a jejich operační sestavy, jakož i podle rozkazů a nařízení pro tankové technické zabezpečení. Bezprostřední odpovědnost za organizaci a vlastní realizaci úkolů tankového technického zabezpečení měl velitel tankových a mechanizovaných vojsk fronty (armády) a jeho zástupce pro opravy a zásobování.

Plánování bylo zahajováno ujasněním rozhodnutí velitele pro operaci, úkolů tankového technického zabezpečení a operačně technickou orientací důstojníků příslušných oddělení pro řízení oprav a zásobování.

Na základě předpovědi možných ztrát v plánované operaci, zhodnocení počtu a stavu tankové techniky, kapacitních možností opravárenských a odsunových prostředků a množství zásob tankového materiálu přijímal zástupce velitele tankových a mechanizovaných vojsk frontu (armády) pro opravy a zásobování své rozhodnutí pro organizaci tankového technického zabezpečení vojsk. Přemísťování a rozmísťování opravárenských útvarů byly přítom sladěny se štábem frontu (armády); kromě toho i množství, způsob a lhůty přísunu tankového materiálu, místa rozvinování skladů, otázky ochrany a obrany útvarů tankového technického zabezpečení byly sladěny se štábem týlu frontu (armády).

U vševojskových a tankových armád se textově [nebo na mapě] zpracovával plán technického zabezpečení s uvedením úkolů, přijímaných opatření, příslušných prostředků a osob, odpovědných za jejich splnění. Úkoly vojskům byly vydávány různými způsoby: rozkazem velitele tankových a mechanizovaných vojsk, jeho pokyny pro technické zabezpečení a odbornými nařízeními, jakož i nařízením pro opravy, odsuny a zásobování tankových a mechanizovaných útvarů, vydávaných zástupcem velitele tankových a mechanizovaných vojsk frontu pro opravy a zásobování.

Způsoby řízení tankového technického zabezpečení v průběhu operace závisely u frontu na plněných úkolech, operační sestavě vojsk, množství tankových svazků a svazů, charakteru terénu atd.

Zkušenosti z války ukázaly, že k dosažení úspěšného řízení tankového technického zabezpečení v průběhu bojové činnosti na všech stupních mělo značný význam včasné obdržení informací o technické situaci od vojsk. K tomu účelu byl organizován **technický průzkum**. K jeho vedení byly potřebné přesné údaje o směrech čin-

ností útvarů a svazků armády. U některých armád důstojníci tankového oddělení ke konci každého dne operace dostávali tankové zprávy za posledních 24 hodin od operačního oddělení štábu — u jiných armád pak byli určováni důstojníci, kteří o operační situaci průběžně informovali pomocníka (zástupce) velitele pro technické věci. Na základě těchto pokladů byly stanoveny úkoly skupinám technického průzkumu. Tato zkušenost se osvědčila, byla zevšeobecněna a využívalo se jí až do konce války.

V hlášeních, která oddělení tankové služby a oprav armád dostávala od svazků, byly uváděny pouze celkové počty bojeschopných a vyřazených tanků a samohybných děl, což bylo nedostatečné pro přijímání odůvodněných rozhodnutí k obnově bojeschopnosti poškozené techniky. Zkušenost potvrdila nutnost, aby do hlášení a souhrnných zpráv od vojsk byly zahrnuty potřebné informace o rozmístění opravného fondu za posledních 24 hodin bojové činnosti s uvedením příslušnosti vyřazené techniky ke kmenovému útvaru, o místech a charakteru poškození, jakož i o opatřeních, přijatých k jejímu odsunu a opravám. To si vyžádalo důkladnější technický průzkum opravného fondu u svazků, zvýšilo odpovědnost příslušných funkcíonářů za přesnost a úplnost hlášení, umožnilo snížit na minimum dobu, po kterou tanky čekaly na odsun nebo opravu. Tím bylo dosaženo i zkrácení času jejich návratu do bojových sestav. Zavedený způsob takto rozšířeného hlášení se u armád i frontů osvědčil.

V některých případech se k technickému průzkumu využívala i letadla, což nejen zkracovalo potřebný čas, ale umožňovalo vést tento průzkum i na rozsáhlejších prostorech. V soudobých operacích bude proces technického průzkumu mnohem složitější, bude vyžadovat speciální prostředky i vypracování odpovídajících způsobů jejich použití.

K usnadnění analýzy příčin vyřazení tankové techniky, zjištění charakteru poškození, upřesnění činnosti opravárenských a

odsunových prostředků za „pětidenní období“, měsíc nebo operaci, určení stavu techniky a vybavenosti opravárenských a odsunových prostředků, zvýšení tempa oprav a výroby součástí opravárenskými prostředky atd. byly vedeny statistické záznamy. Údaje z těchto záznamů byly předkládány armádám a frontům formou hlášení, seznamů a výkazů o technickém zabezpečení.

Sběr a zpracování těchto informací od vojsk si u armád a frontů vyžádaly mnoho času, důstojnický sbor neměl možnost bezprostředně řídit tankové technické zabezpečení. Bojová praxe přinutila snížit množství i obsah hlášení. Tyto otázky byly projednávány a upřesňovány směrnicemi generálního štábu, velitelů frontů a armád. V soudobých podmínkách se tok podobných informací zvýší na všech stupních velení, což zřejmě bude vyžadovat široké využívání formalizovaných dokumentů.

V době války se využívalo různých způsobů řízení. V některých případech sloučení opravárenských prostředků do opravárenských středisek v čele s důstojníkem správy velitele tankového a mechanizovaného vojska frontu na každém z oddělených směrů umožnilo organizovat pevné velení podřízeným útvarům, zlepšilo organizaci přemístování, podmínky ochrany a obrany prostorů rozmístění. Vytvoření opravárenských středisek u frontu vedlo ke sloučení opravárenských prostředků, což ve svém důsledku umožnilo snížit množství řízených prvků. V obdobných podmínkách, kdy se opravárenské a odsunové prostředky frontu přidělovaly armádám prvního sledu na každém ze směrů a část prostředků byla ponechána v záloze frontu, velitel tankových a mechanizovaných vojsk frontu řídil tankové technické zabezpečení na jednom směru prostřednictvím svého zástupce pro opravy a zásobování a na dalším směru prostřednictvím operační skupiny důstojníků v čele s náčelníkem oddělení oprav. V obou případech byli důstojníci v čele opravárenských středisek nebo operačních skupin zplnomocnění k řešení otázek tankového technického zabezpečení v určeném pásmu činnosti.

Při operacích v letech 1944–1945 byly u řady frontů jejich opravárenské útvary přiděleny k tankovým svazkům a byly odpovědné jak za opravy a odsun tankové techniky, tak i za technický stav tanků a samohybných děl. Řízení tankového technického zabezpečení se uskutečňovalo cestou důstojníků oddělení oprav a odsunů, vyčleněných k armádám a sborům a tvořících operační skupinu správy velitele tankových a mechanizovaných vojsk frontu. Tito důstojníci působili u útvarů a svazků a byli povinni znát nejen technickou situaci v pásmu sboru nebo armády, ale i počty a stav tankové techniky ve sboru nebo v tankových útvech armády, jakož i potřebu oprav a odsunů za posledních 24 hodin. O zjištěných skutečnostech informovali zástupce velitele tankových a mechanizovaných vojsk frontu pro opravy a zásobování.

Specifické podmínky činnosti tankových vojsk v mandžuské operaci si vynutily nové způsoby i prostředky řízení. Např. v Zabajkalském frontu působila hlavní uskupení tankových vojsk na samostatných směrech, vzdálených od sebe do 400 kilometrů. Na každém z těchto směrů byly rozvinuty opravárenské a odsunové prostředky, k jejichž řízení byl vždy vyčleněn důstojník oddělení oprav a odsunů správy velitele tankových a mechanizovaných vojsk frontu, který samostatně řešil všechny otázky tankového technického zabezpečení a cestou příslušných orgánů týlu i otázky zásobování opravárenských a odsunových útvarů materiálními prostředky.

Specifika tohoto válčiště a charakter úkolů frontu vyžadovaly posílení orgánů řízení tankového technického zabezpečení spojovacími prostředky (rádiovými stanicemi, letadly a jinými pohyblivými prostředky). Na každém směru byly technické prostředky spojení, což umožňovalo udržovat nepřetržitý styk s oddělením oprav a odsunů frontu, přijímat směrnice i hlásit plnění úkolů.

K operativnímu řízení obnovy bojovosti tankové techniky u Západního frontu byly zavedeny záznamníky a každodenní

ní souhrnná hlášení o počtech a technickém stavu tanků a samohybných děl za každý útvar, svazek i celkem za front, které byly předkládány veliteli tankových a mechanizovaných vojsk. Přijatá opatření umožňovala stálou kontrolu o pohybu tankové techniky u vojsk a obnovu její bojovschopnosti u svazků a svazů, plánování činnosti frontových opravárenských a odsunových prostředků, správné rozdělení tankového materiálu, operativní přijímání opatření k obnově bojovschopnosti poškozených vozidel, zvýšení odpovědnosti velitelů svazků vůči frontu i operativnost v činnosti příslušníků oddělení správy tankových a mechanizovaných vojsk frontu.

Velitelé tankových a mechanizovaných vojsk frontů a jejich zástupci pro opravy a zásobování věnovali nemálo pozornosti řízení **provozu tankové techniky** a technické přípravě osádek, řidičů a příslušníků inženýrsko-technického sboru. K tomuto cíli byly vydávány směrnice a pokyny, konala se shromáždění příslušníků inženýrsko-technického sboru, organizovaly se technické konference k zevšeobecnění nejlepších zkušeností z tankového technického zabezpečení a jejich rozšíření do vojsk.

Opravy a odsuny tankové techniky se plánovaly u frontu po měsících. Od jara 1942 dostávaly svazky a svazy měsíční úkoly a plány pro opravy tanků a samohybných děl a od počátku roku 1944 i pro odsuny. Opravárenské a odsunové útvary měsíčně předkládaly výkazy o své činnosti, které správa velitele tankových a mechanizovaných vojsk analyzovala. Výsledkem těchto analýz byly závěry o efektivnosti práce a určení cest k odstranění nedostatků.

Zabezpečení vojsk tankovým materiálem spočívalo v určení jeho potřeby na základě žadanek, předkládaných správě velitele tankových a mechanizovaných vojsk frontu, v organizaci jeho převzetí ze skladů centra, jakož i sběrem náhradních dílů a skupin z vozidel nenávratných ztrát a výrobou nebo opravou součástí v opravárenských útvarech.

Velitel tankových a mechanizovaných

vojsk frontu prostřednictvím svých orgánů organizoval doplňování zásob materiálu v armádách a ve skladech frontu. V průběhu operace uskutečňoval manévry zásobami tankového materiálu a jeho přísun ke svazkům a svazům. Množství a doba vyčlenění potřebných dopravních prostředků byly koordinovány se štábem týlu. **Přepřevu tankové techniky do závodů ke generálním opravám,** jakož i k odpisu tanků, samohybných děl a jiné techniky nenávratných ztrát organizoval front.

Správa velitele tankových a mechanizovaných vojsk řídila příjem doplňované tankové techniky před operací a v jejím průběhu. U svazů, svazků a útvarů soustavně kontrolovala provoz, opravy a odsun této techniky, plnění opravárenských úkolů, vedení nezbytné provozní a výkazové dokumentace, plnění směrnic centra, rozkazů a nařízení frontu a realizovala opatření k odstranění zjištěných nedostatků. Takovým způsobem byly v hlavních rysech řešeny některé otázky řízení tankového technického zabezpečení v rámci frontu.

Řízení technické přípravy osob se uskutečňovalo vydáváním úkolů svazkům a armádním útvarům, organizací a konáním shromáždění mladších dilenských specialistů a příslušníků inženýrsko-technického sboru v rámci armády, vydáváním pomůcek a letáků k otázkám provozu techniky za přesunu a v boji, instruktivně metodickými a ukázkovými cvičeními, organizací boje za zvýšení doby práce motorů tanků a samohybných děl útvarů a svazků. Značný důraz se kladl **na zevšeobecnování a rozšiřování nejlepších zkušeností u vojsk.** K tomu byly organizovány technické konference. S příslušníky opravárenských prostředků bylo organizováno studium směrnic a návodů k opravám a odsunům techniky, jakož i k technologickým postupům při opravách tanků v polních podmínkách.

Tankové technické zabezpečení armád se v průběhu operace řídilo různými způsoby. U některých tankových armád se zástupce velitele armády pro technické věci nacházel společně s operační skupinou na velitelském stanovišti a zbyvatčí příslušníci

správy tankové služby a oprav byli začleněni do druhého sledu velitelského stanoviště. Zástupce velitele armády pro technické věci na velitelském stanovišti dostával od svazků hlášení o potřebě oprav a odsunu tanků a samohybných děl, přijímal rozhodnutí a stanovil úkoly krátkými nařízením. Kromě toho v určitých časových relacích předával štábu armády údaje o počtu bojeschopné techniky a přijímal informace o operační situaci a rozhodnutích velitele. Se zástupci veliteli svazků pro technické věci udržoval spojení telefonické, telegrafní a s využitím styčných orgánů a spojek.

Zkušenosti z války ukázaly, že využívání vlastních (organických) opravárenských a odsunových útvarů vševojskových armád bylo mnohdy z různých důvodů málo efektivní. Na počátku roku 1944 byly proto tyto útvary na základě rozhodnutí vojenských rad frontů vyňaty ze sestav těchto armád a předány do podřízenosti velitele tankových a mechanizovaných vojsk frontu. Při operacích v letech 1944 a 1945 byly vševojskovým armádám v závislosti na počtu jejich tankové techniky a na jejich místě v operační sestavě vojsk frontu přidělovány opravárenské a odsunové prostředky ze zálohy frontu, popřípadě část prostředků frontu působila v pásmu armády (armádě přidělené prostředky se někdy slučovaly do dílensko-vyprošťovacích skupin). Řízení podřízených prostředků uskutečňovali velitelé tankových a mechanizovaných vojsk armád prostřednictvím svých zástupců pro opravy a zásobování a odpovídajících oddělení oprav.

Na základě zkušeností z organizace oprav tankové techniky v polních podmínkách se v armádách na počátku roku 1944 vytvořil tzv. „systém operativního řízení oprav“ poškozených vozidel v průběhu bojové činnosti vždy na 3–5 dnů. Přitom se vycházelo z velikosti konkrétního opravného fondu. Plán oprav se zpracovával po jednotlivých vozidlech, vždy s uvedením jeho značky, evidenčního čísla, místa, charakteru poškození apod. Umožnil tak sledovat průběh činnosti u svazků i armád. Součas-

ně se tím zvýšila odpovědnost příslušných funkcionářů. Tato praxe plánování oprav techniky našla široké uplatnění ve všech dalších operacích.

K dalšímu zvýšení operativnosti řízení tankového technického zabezpečení, neustálé znalosti situace a dynamiky jejích změn v průběhu operací se u svazků a svazů vedly **mapy rozmístění tanků a samohybných děl, nenávratných ztrát a samohybných děl, nenávratných ztrát a které vyžadují generální nebo střední opravy.** V těchto mapách bylo uváděno i rozmístění opravárenských a odsunových útvarů a jednotek a zaznamenával se do nich rovněž průběh předního okraje fronty v určitém operačním čase.

Nejslabším místem v celém systému řízení tankového technického zabezpečení bylo jeho nedostatečné vybavení technickými prostředky spojení, což se citelně projevovalo od prvních dnů války až do jejího vítězného ukončení. U jednotek a útvarů se spojení uskutečňovalo zejména pohyblivými pojítky; na stupních sbor—armáda—front se pak používalo technických prostředků spojení. U některých tankových armád správy tankové služby a oprav udržovaly spojení s opravárenskými a odsunovými útvary s využitím „dozorčího spojek“ (styčných orgánů) od útvarů, vybavených vlastními dopravními prostředky. V nezbytných případech velitelé tankových a mechanizovaných vojsk armád a frontů vysílali k tankovým útvarům a svazkům své důstojníky.

Zkušenosti z války dovolují rovněž učinit závěr v tom, že v jejím závěrečném období se ukázala tendence podřízení všech nebo většiny opravárenských a odsunových útvarů a skladů operačního stupně frontu. K docílení efektivnějšího využití opravárenských a odsunových prostředků byly tyto v některých operacích sloučeny do opravárenských středisek (dílensko-vyprošťovacích skupin) frontů, což snížilo počet řízených organismů a umožnilo organizovat pevné a stálé řízení útvarů tankového technického zabezpečení.

Při zvýšení rozmachu soudobých operací (tempa, hloubky a šířky pásem) a rozma-

nitosti používané výzbroje nevyhnutelně vzniká nutnost sběru informací ze značných prostorů válčiště. Lokální války potvrdily teoretické závěry o tom, že při použití soudobých prostředků ničení budou mít vojska v průběhu bojové činnosti větší ztráty bojové techniky než dříve, mnohonásobně se zvýší objem jejich oprav a zkomplikuje se i technické zabezpečení jako celku. V souvislosti s tím existuje řada problémů, mezi nimiž nejdůležitější význam mají: další centralizace systému řízení, zlepšení technického průzkumu, dosažení vysoké operativnosti toku informa-

cí o tankovém technickém zabezpečení na všech stupních, zkrácení doby pro jejich zpracování a zkrácení cyklu celkového řízení tankového technického zabezpečení. Toto umožní ještě více zvyšovat efektivnost řízení technického zabezpečení.

Praktickému řešení otázek řízení tankového technického zabezpečení napomáhá i hluboké studium zkušeností z výstavby frontových a armádních orgánů (svazků, útvarů a zařízení) i způsobů řízení tankového technického zabezpečení v letech minulé války, jejich tvůrčí přehodnocení a efektivní použití v soudobých podmínkách.